

BUDOUcí UČITELÉ CIZÍCH JAZYKŮ A JEJICH VNÍMÁNÍ SEBEHODNOCENÍ UČÍCÍCH SE

PROSPECTIVE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' PERCEPTIONS OF STUDENT SELF-ASSESSMENT

Jana Veličková¹, Miroslav Janík¹

¹ Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Sebehodnocení učících se je součástí výuky, kterou učitelé na českých základních školách často opomíjejí. Jedním z důvodů může být, že budoucí učitelé nejsou připraveni na zavádění rozvoje sebehodnocení. Příspěvek představí závěry z šetření u studentů učitelství němčiny jako cizího jazyka (N = 12) zaměřeného na jejich vnímání sebehodnocení učících se a zformuluje možné implikace pro vzdělávání učitelů, které by mohly podpořit budoucí učitele v rozvíjení sebehodnocení svých žáků. Výsledky ukazují převažující vnímání sebehodnocení jako nástroje.

Klíčová slova: sebehodnocení učícího se, sebehodnocení jako nástroj, hodnocení učení, učení a vyučování cizím jazykům, vzdělávání učitelů

Abstract

Student self-assessment is a part of teaching that is often neglected by teachers in Czech elementary schools. One reason for this could be that prospective teachers are not prepared to develop self-assessments. This paper presents the results of a survey of student teachers of German as a foreign language (N = 12) that focused on their perceptions of student self-assessment and formulates possible implications for teacher education that might assist future teachers in developing student self-assessment. Results show a predominant perception of student self-assessment as a tool.

Keywords: student self-assessment, self-assessment as a tool, assessment of learning, learning and teaching foreign languages, teacher education

1 ÚVOD

Sebehodnocení učících je významným prediktorem učebního úspěchu (Hattie, 2018), na českých základních školách je ovšem rozvíjeno pouze v omezené míře (MŠMT, 2022). Naše studie představuje výzkumnou sondu do problematiky vnímání sebehodnocení budoucími učiteli na základních školách, čímž bychom chtěli přispět k možnému vysvětlení toho, proč není sebehodnocení běžnou výukovou praxí.

2 TEORIE

Sebehodnocení žáka ukotvujeme v oborové didaktice němčiny jako cizího jazyka, v jejímž rámci je sebehodnocení považováno za jednu z učebních strategií (Janíková, 2007) a je jedním ze základních pilířů autonomie při učení se cizímu jazyku (Tassinari, 2010). V naší studii chápeme sebehodnocení ve třech rovinách jako (1) nástroj hodnocení (např. Evropské jazykové portfolio; Schneider, 1996), (2) proces posuzování kvality výkonu žáka (Rolheise & Ross, 2013) a (3) specifickou dovednost (Falchikov & Boud, 1989).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak studenti učitelství němčiny jako cizího jazyka vnímají sebehodnocení. Výzkumný vzorek tvoří 12 studujících ve druhém ročníku bakalářského studia. Metodou sběru dat bylo dvoufázové písemné dotazování následováno focus group interview. Proces sběru dat sledoval logiku „think“ (individuální fáze písemného dotazování) – „pair“ (skupinové zpracování písemného dotazování) – „share“ (skupinové sdílení). Získaná data byla podrobena kvalitativní obsahové analýze (Mayring, 2010) zaměřené na deklarované aspekty vnímání sebehodnocení.

4 VÝSLEDKY

Výsledky ukazují, že budoucí učitelé němčiny vnímají sebehodnocení žáků především jako nástroj pro účely sledování a hodnocení kvality vlastního výkonu vč. hledání příčin neúspěchů u sledovaných aspektů výkonu. Respondenti tak deklarují vnímání sebehodnocení jako nástroje k hodnocení učení (*assessment*

of learning). Uváděno je i použití sebehodnocení pro účely formulace cílů a strategie k dosažení lepší kvality vlastního výkonu a okrajově je zmíněná i funkce sebehodnocení jako nástroje ke zvýšení motivace k učení.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

V návaznosti na omezené vnímání sebehodnocení učících se jako nástroje zaměřujícího se na hodnocení učení (*assessment of learning*) se ukazuje potřeba rozvíjet pojetí sebehodnocení také jako hodnocení pro učení (*assessment for learning*) a hodnocení jako učení (*assessment as learning*). V rámci vzdělávání učitelů je tedy možné posílit vnímání sebehodnocení jako dovednosti, kterou je třeba postupnými kroky rozvíjet v čase. Jedním z možných způsobů, jak lze strukturovaně rozvíjet opomíjená pojetí sebehodnocení, je např. s využitím existujících modelů pro rozvíjení sebehodnocení učících se (např. Rolheiser & Ross, 2013 či Zimmerman, 2002).

6 LITERATURA

- Falchikov, N., & Boud, D. (1989). Student Self-Assessment in Higher Education: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 59(4), 395–430.
- Hattie (2018). *Hattie Ranking: 252 Influences And Effect Sizes Related To Student Achievement*. Dostupné z <https://visible-learning.org/hattie-ranking-influences-effect-sizes-learning-achievement/>
- Janíková, V. (2007). Autonomní učení a lexikální strategie při osvojování cizích jazyků. Masarykova univerzita.
- Mayring, P. (2010). *Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken*. Weinheim, Basel: Beltz Verlag.
- MŠMT (2022). *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2021/2022 –výroční zpráva ČŠI*. Česká školní inspekce.
- Rolheiser, C., & Ross, J. A. (2001). Student Self-Evaluation: What Research Says and What Practice Shows. In R. D. Small, & A. Thomas (Eds.), *Plain Talk about Kids* (s. 43–57). Covington, LA: Center for Development and Learning.
- Schneider, G. (1996). Selbstevaluation lernen lassen. *Zeitschrift für die Praxis des Deutschsprachenunterrichts Sondernummer 1996*, 16–23.

- Tassinari, M. G. (2010b). *Dynamisches Autonomiemodell mit Deskriptoren*.
Dostupné z [http://www.sprachenzentrum.fu-berlin.de/slz/lernberatung/
autonomiemodell/lernen_managen/index.html](http://www.sprachenzentrum.fu-berlin.de/slz/lernberatung/autonomiemodell/lernen_managen/index.html)
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming A Self-Regulated Learner. *Theory into Practice*,
41(2), 64–70.